

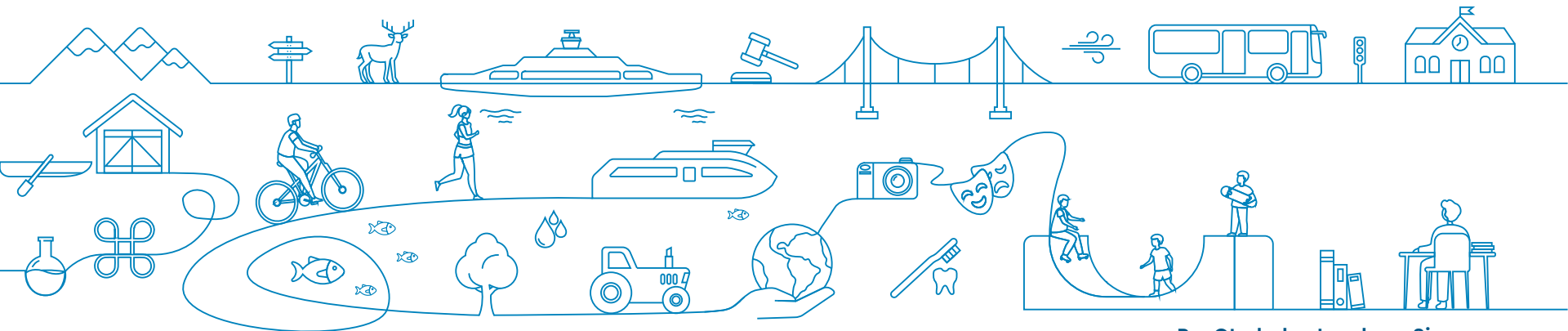

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Areal, energi, klima og miljø

Nasjonale føringar og internasjonale forpliktingar

Dialogmøte om næringsareal – Averøy kommune 21. oktober 2026

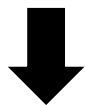
Per Oterholm, Ingeborg Simonsen

Globale føringar

FNs klimapanel

Klimaet endrar seg

Klimakrise

Parisavtalen internasjonal avtale for å begrense klimaendringane.

FNs naturpanel

Naturmangfaldet forsvinn

Naturkrise

Naturavtalen internasjonal avtale for å redde og bevare naturen.

2020 UN BIODIVERSITY CONFERENCE
COP 15 / CP-MOP 10 / NP-MOP 4
Scaling up Climate Resilient Development in Shared Future for All Life on Earth
KUNMING – MONTREAL

Noreg har forplikta seg til avtalane

Parisavtalen

Nokre av hovudpunkta:

- Det skal ikkje bli meir enn 2 grader varmare, og helst ikkje meir enn 1,5
- Skape robuste samfunn som tilpassar seg klimaendringane
- **Noreg skal kutte utsleppa med minst 70–75 prosent innan 2035 samanlikna med 1990**

2020 UN BIODIVERSITY CONFERENCE
COP 15 / CP-MOP 10 / NP-MOP 4
Ecological Civilization-Building a Shared Future for All Life on Earth
KUNMING - MONTREAL

Naturavtalen

Nokre av hovudpunkta:

- 30 prosent av all natur på land og i hav, innsjøar og elver skal vere verna innan 2030.
- 30 prosent av all natur som er øydelagd eller skada skal vere under restaurering innan 2030.
- Stanse utrydding av artar.

Møre og Romsdal
fylkeskommune

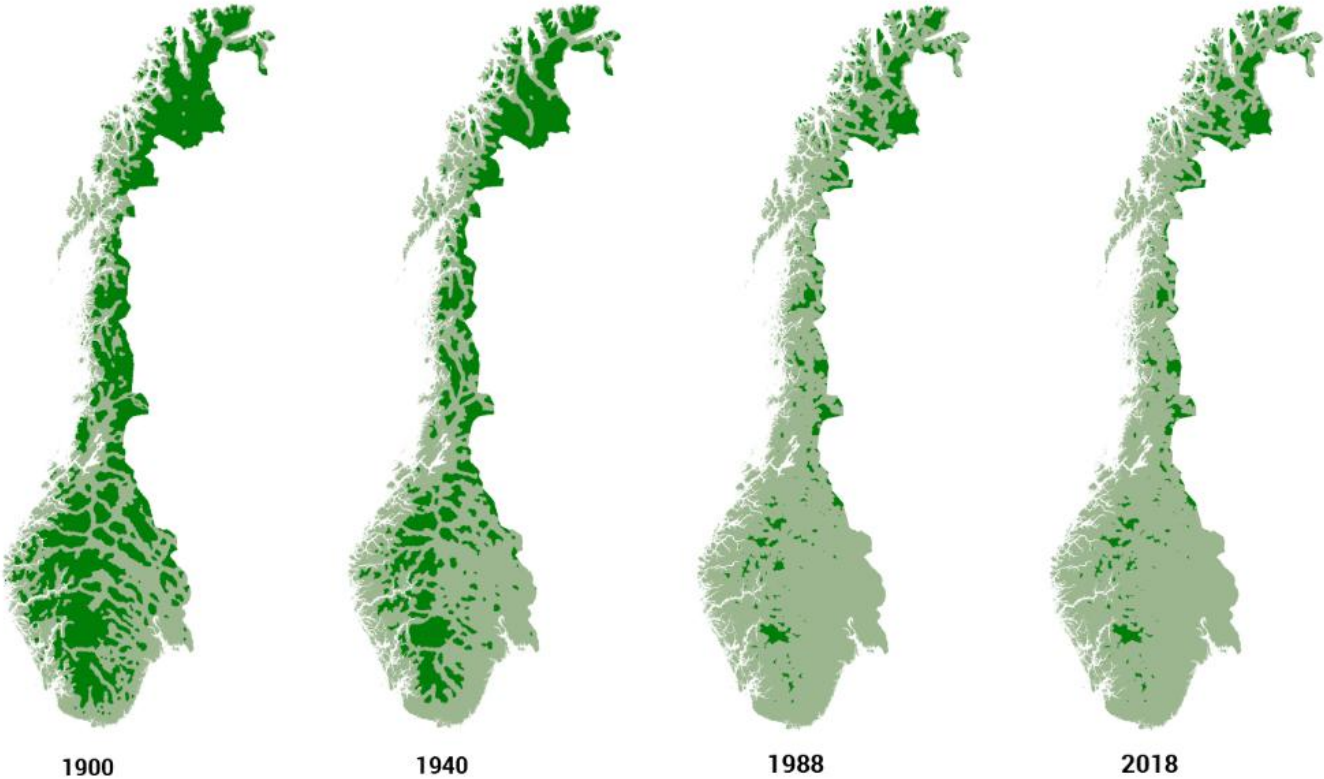
Kva skjer med klimaet?

Klimaet i Noreg har endra seg dei siste 100 åra:

+ 21 % nedbør

+ 1,4 °C

Villmarkspregede områder i Norge

Kva skjer
med
naturen?

● Villmarkspreget: Naturområder som ligger fem km eller mer i luftlinje fra tyngre tekniske inngrep

Kilde: Kart 1900 og 1940: Bruun, Magne, NOU-1986:13. Kilde: Kart 1988 og 2018: Miljødirektoratet/miljøstatus.no

Møre og Romsdal har kraftunderskudd

Kraft og nett er to sider av samme utfordring

7,5 TWh

årlig kraftproduksjon i et normalår

12,7 TWh

kraftforbruk i 2023

> 5 TWh

årlig kraftunderskudd

Energi

Møre og Romsdal bruker mer elektrisk energi enn det produserer i et normalår.

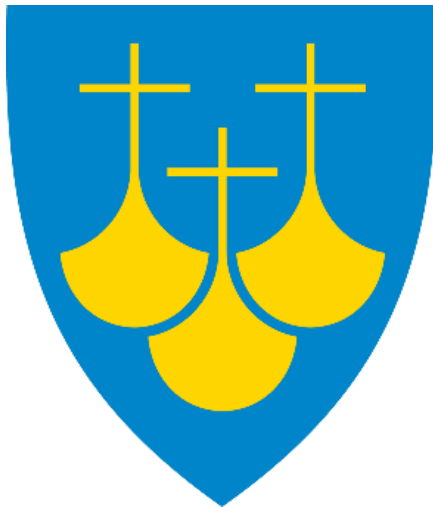
Nett

Flaskehalser gjør at tilgjengelig kraft og ny produksjon ikke nødvendigvis kan nå fram dit behovet er.

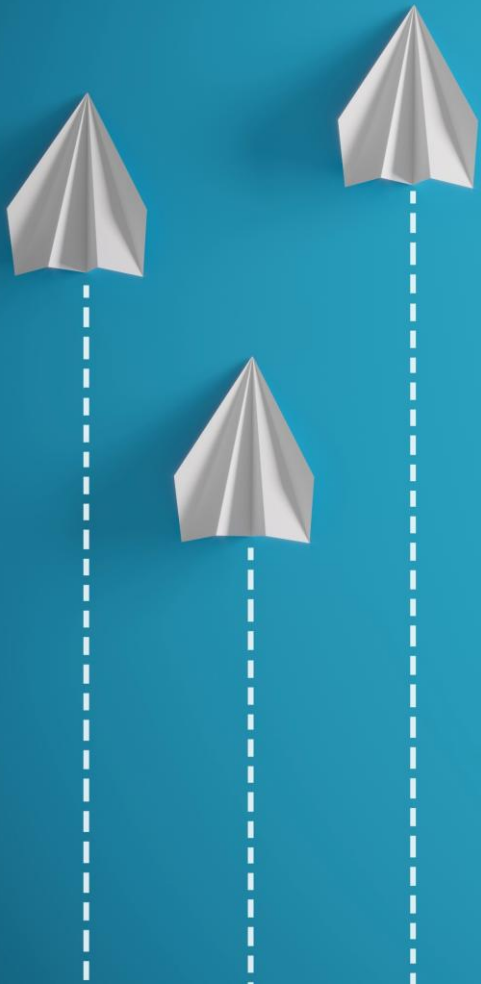
Kraftunderskuddet er ikke et framtidsscenario – det er en realitet.

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Nasjonale og regionale føringar

Statlege føringar for samfunns- og arealplanlegging

Staten gir styringssignal til planlegginga i kommunane.

Kommunal- og distriktsdepartementet er øvste planmyndigheit, og har ansvaret for følgende planverktøy:

- [Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging](#)
- Statlege planretningslinjer
- Statlege planbestemmelser
- Statleg arealplan

Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023–2027

Vedteke ved kongeleg resolusjon 20. juni 2023

Kommunal- og distriktsdepartementet

Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging

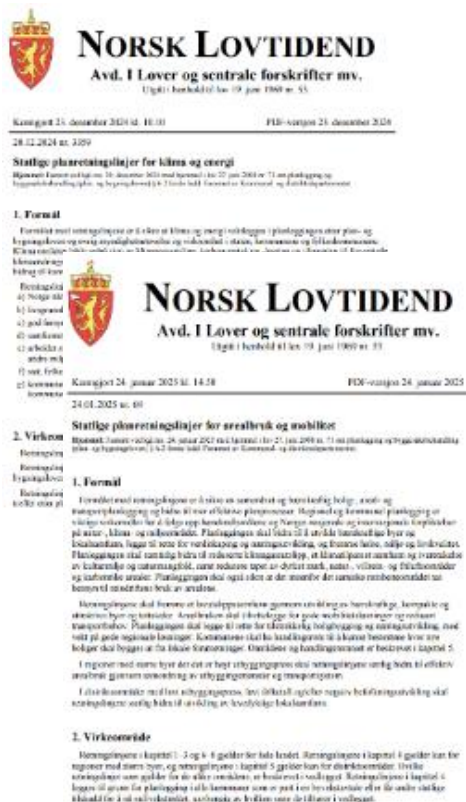
Skal bli lagt til grunn for kommunal og fylkeskommunal planlegging.

- Eit mildt styringsverktøy.
- Kan bli brukt til å understøtte ei motsegn/en innsigelse.

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Statlege planretningslinjer (SPR)

Skal bli lagt til grunn for kommunal og fylkeskommunal planlegging og for enkeltvedtak etter plan- og bygningslova og anna lovgiving.

- Blir brukt til å konkretisere dei nasjonale forventningane.
- Ikkje rettsleg bindande.
- Kan bli brukt som grunnlag for motsegn/innsigelse til arealplan og klager på plan- og dispensasjonsvedtak.

Dei meste relevante planretningslinjene er:

- [Statlege planretningslinjer for klima og energi](#)
- [Statlege planretningslinjer for arealbruk og mobilitet](#)

Statlege planretningslinjer for klima og energi

Formålet med retningslinjene er å sikre at klima og energi blir vektlagt i planlegging.

Retningslinjene skal mellom anna bidra til at:

- a. Noreg når sine nasjonale klimamål, i [klimalova](#)
- b. Livsgrunnlaget og naturmangfaldet blir sikra for dagens og framtidige generasjonar
- c. God forsyningssikkerheit for energi blir opprettheldt
- d. Samfunnet og økosystem blir forberedt på og tilpassa klimaendringane

Statlege planretningslinjer for klima og energi

Kommunen:

- 4.3.b skal vurdere å ta ut eller redusere omfanget av utbyggingsareal
- 4.3.d skal legge til rette for at transport, busetting og næringsaktivitet kan skje med låge utslepp og legge til rette for effektiv og fleksibel energibruk
- 4.3.e skal ha oversikt over karbonlagre, på land og i sjø. Omdisponering og nedbygging av karbonrike areal skal unngåast så langt som mogleg
- 4.3.f bør utarbeide arealrekneskap og vurdere naturrekneskap
- 4.3.g bør legge til rette for fornybar energiproduksjon og avklare behovet for areal til vindkraft og solkraft

Statlege planretningslinjer for klima og energi

Kommunen:

- 4.3.h skal vurdere om det kan blir produsert fornybar energi på området når større utbyggingsområde blir planlagt. Energiltaket må løysast på allereie nedbygde areal eller i kombinasjon med andre utbyggingsføremål.
- 4.3.i skal legge til rette for bruk av lokale varme- og kjølekjelder, herunder overskotsvarme, fjernvarme eller andre felles løysingar for varm- og kjøling.
- 4.3.j skal ved planlegging av nye område for utbygging, fortetting eller transformasjon, vurdere korleis tilrettelegging for sirkulære løysingar kan bidra til reduserte klimagassutslepp og klimatilpassing, f.eks. samlokalisering, massehandtering og god infrastruktur for ombruk og avfall

Statlege planretningslinjer for arealbruk og mobilitet

Retningslinjene skal fremme eit lavutsleppssamfunn gjennom utvikling av berekraftige, kompakte og attraktive byar og tettstader.

Arealbruken skal legge til rette for gode mobilitetsløysingar og redusert transportbehov.

Planlegginga skal legge til rette for tilstrekkeleg bustadbygging og næringsutvikling, med vekt på gode regionale løysingar.

Statlege planretningslinjer for arealbruk og mobilitet

Kommunen:

3.6 Næring og industri: Det skal tas omsyn til arealbehovet til næring- og industriverksemder og samfunnet sitt samla behov for verdiskaping. Ved etablering av kraftkrevjande næring og industri skal ein vurdere mogleheitene for energiforsyning. Effektiv og sikker trafikkavvikling og godt framkomme for godstransport skal bli ivaretatt i planlegginga.

3.9 Jordvern: Omdisponering av dyrka jord skal minimierast. Jordvern bør vere eit overordna omsyn i arealplanlegginga.

3.10 Klima, naturmangfald og friluftsliv: Det skal bli tatt omsyn til viktige areal for friluftsliv og naturmangfald, samt karbonrike areal. Planlegging skal bidra til å nå målet om å redusere nedbygging av særleg viktige naturareal.

Statlege planretningslinjer for arealbruk og mobilitet

Kommunen:

3.1 *Samordna areal- og transportplanlegging:* Nye utbyggingsområde skal bli lokalisert med tanke på å minimere transportbehovet

3.2 *Sentrumsutvikling:* Fortetting og transformasjon av bustad- og næringsområde skal bli vurdert og bør bli utnytta før nye utbyggingsområde bli sett av og tatt i bruk.

3.3 *Handel og tenester:* Det bør legges til rette for at handelsvirksomhet og andre besøks- og arbeidsplassintensive virksomheter lokaliseres ut fra en regional helhetsvurdering tilpasset eksisterende og planlagt senterstruktur.

Retningslinjer for avgjerdslegrunnlaget

6.4 Ved revisjon av kommuneplanen sin arealdel bør kommunen vurdere om tidlegere vedtatt arealbruk svarar til dagens og framtidas forventa behov og gjeldande nasjonale og regionale føringar for arealbruk.

Det skal vurderast å ta ut eller redusere omfanget av utbyggingsareal som ikkje lengre bør byggast ut.

Regionale føringar

Regional plan

Fylkesplan for Møre og Romsdal 2025–2028

Mål for samarbeidsfylket

Langsiktig utviklingsmål 1:

Møre og Romsdal skal vere god på regionbygging og samarbeid

Fylkesplanmål – Møre og Romsdal skal:

- S1** løyse felles samfunnsutfordringar gjennom eit tettare og meir forpliktande samarbeid mellom offentlege aktørar og forvaltningsnivå, academia, frivillighet, næringsliv og kulturliv
- S2** hente kunnskap, kompetanse og midlar til regional utvikling gjennom samarbeid i internasjonale nettverk og prosjekt
- S3** ha eit levande lokaldemokrati der alle, uansett bakgrunn, kan få ytre seg, påverke det offentlege tenestetilbodet og delta i utforminga av sine lokalsamfunn
- S4** ha eit felles samfunnsstrykkeleiks- og beredskapsarbeid som førebyggjer uønskte hendingar, og ha ein fysisk, digital og organisatorisk infrastruktur som er rusta til å takle klimaendringar og akutte kriser

Mål for miljøfylket

Langsiktig utviklingsmål 2:

Møre og Romsdal skal vere pådrivar for å løyse klima- og miljøutfordringane

Fylkesplanmål – Møre og Romsdal skal:

- M1** redusere klimagassutsleppa i tråd med det nasjonale målet om 55 prosent innan 2030
- M2** ha ei arealforvaltning på land og sjø som samordnar samfunnsinteresser, og oppfyller behovet for berekraftig verdiskaping og varetaking av natur, dyrka mark og vasskvalitet
- M3** ta vare på eit mangfald av viktige kulturmiljø, og sjå kulturmiljøa som ein ressurs i verdiskaping, klimaomstilling og sirkulærøkonomi
- M4** fremme utviklinga av ein grøn sirkulær økonomi, med høg grad av gjenbruk og god avfallshandtering

Mål for inkluderings- og kompetansfylket

Langsiktig utviklingsmål 3:

Møre og Romsdal skal vere eit attraktivt og inkluderande fylke der folk vel å bu

Fylkesplanmål – Møre og Romsdal skal:

- IK1** ha trygge og tilgjengelege lokalsamfunn som fremmer god folkehelse, og som har gode og tilstrekkelege helsestenester til alle
- IK2** ha eit fleksibelt og inkluderande utdannings- og kompetansetilbod som møter arbeidslivet og innbyggjarane sine behov
- IK3** ha inkluderande og trygge byar og tettstader med særpreg, gode bornilje og offentlege møteplassar, godt kultur- og tenestetilbod og miljøvennleg transport
- IK4** ha eit mangfaldig kultur- og fritidstilbod og ein sterk frivillig sektor som er relevant og tilgjengeleg for alle

Mål for verdiskapingsfylket

Langsiktig utviklingsmål 4:

Møre og Romsdal skal ha eit internasjonalt konkurranseedyktig næringsliv og ein innovativ offentlig sektor

Fylkesplanmål – Møre og Romsdal skal:

- V1** ha eit arbeids- og næringsliv med auka innovasjonstakt, som lukkast med det grane skiftet, utnyttar lokale fortrinn og del teknologiske moglegheitene
- V2** ha nødvendig tilgang på kraft og nettinfrastruktur, energieffektiviserer og basere auka produksjon på fornybare energikjelder og produksjonsanlegg for kjernekratt
- V3** ha eit transportsystem både på land, luft og sjø, som er trygt, smart og miljøvennleg, og er tilpassa innbyggjarane og næringslivet sine behov så langt som råd
- V4** ha eit mangfaldig arbeidsliv som legg til rette for likestilling, inkludering og legg lover og avtalar i arbeidslivet til grunn
- V5** ha ei berekraftig økonomiske utvikling av samfunnet

Fylkesplan og fylkesstrategiar skal ligge til grunn for kommunar og regionale statsetatar si verksemd og planlegging.

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Oppsummering energi og nett

1

Kraftutfordringen er allerede en utfordring for næringsutvikling og klimaomstilling.

2

Vi trenger tiltak både før 2030 og etter 2040.

3

Vi bør holde flere muligheter åpne, men stille de samme kravene til kunnskap, naturhensyn, økonomi og samfunnsnytte.

Mål om kunnskap og handlingsrom for gode beslutninger - ikke en forhåndsbestemt teknologivinner.

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Kraft er blitt næringspolitikk

Grønt industriløft: tre satsinger, fire grunnleggende flaskehalser

GRØNN MARITIM

BIOMARIN

SIRKULÆRE HUBER

For å realisere mulighetene må fire flaskehalser løses

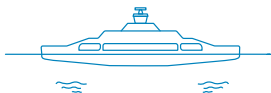
KRAFT

KOMPETANSE

KAPITAL

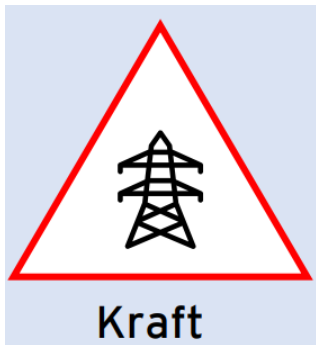
AREAL

Mer kraft alene gir ikke grønn industri. Men uten kraft stopper mye opp.

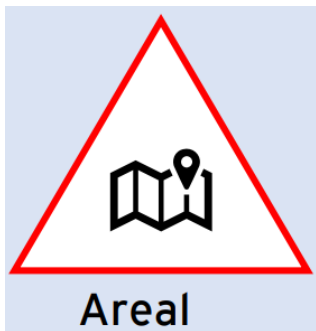

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Grønt industriløft Møre og Romsdal

- Manglande tilgang på kraft er ei stor barriere for utsleppskutt og ny verdiskaping.
- Kraftnettet er stort sett fullt.
- Det er få modne planar om ny kraftproduksjon.
- Mange ønsker tilknytting av nytt forbruk.

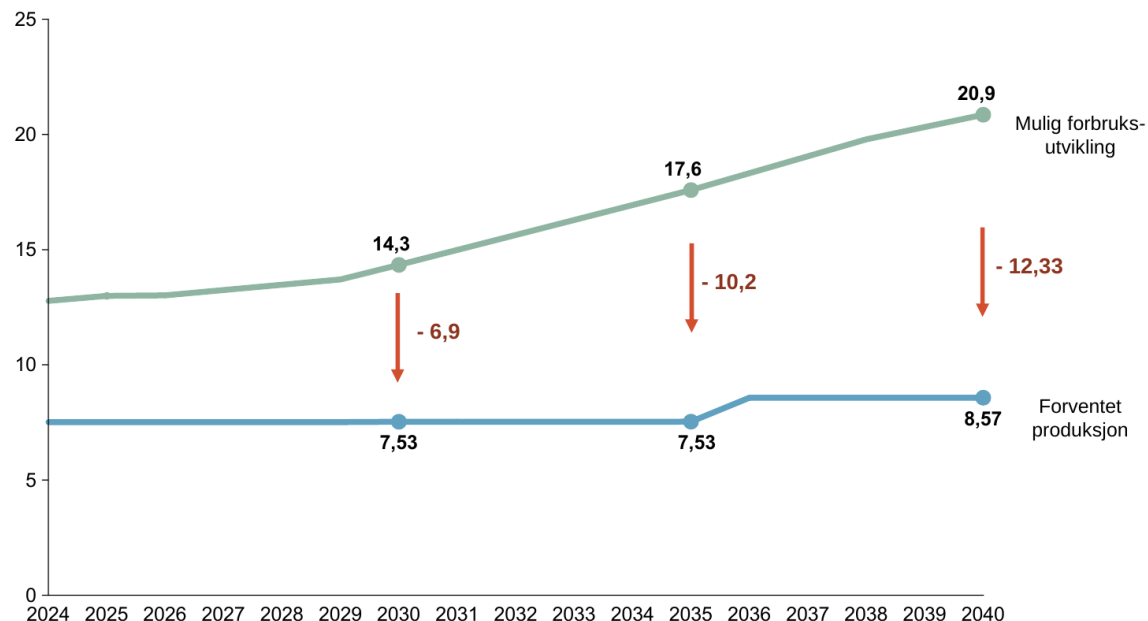

- Det manglar ein heilskapleg plan for prioritering og tilrettelegging av næringsareal.
- Store areal avsatt til næring, men liten oversikt over kva areala har av infrastruktur, kraft og moglegheiter for aktørar.
- Utarbeid betre oversikt over tilgjengeleg areal og prioriter kven av dei en skal «satse på» og marknadsføre.
- Sikre heilskapleg planlegging på tvers av fylket med fokus på samlokalisering.

Etterspørselen løper foran produksjonen

Innmeldte forespørsler er ikke det samme som faktisk realisering

Utsikter til ny forbruk og produksjon i Møre og Romsdal (TWh)

Kilde: THEMA Consulting Group, Potensialet for energiomstilling i Møre og Romsdal, s. 11

Hva viser figuren?

Mulig forbruk stiger langt raskere enn forventet produksjon.

THEMA illustrerer et mulig gap på 6,9 TWh i 2030 og 12,33 TWh i 2040.

Tallene bygger på mulig realisering av innmeldt forbruk.

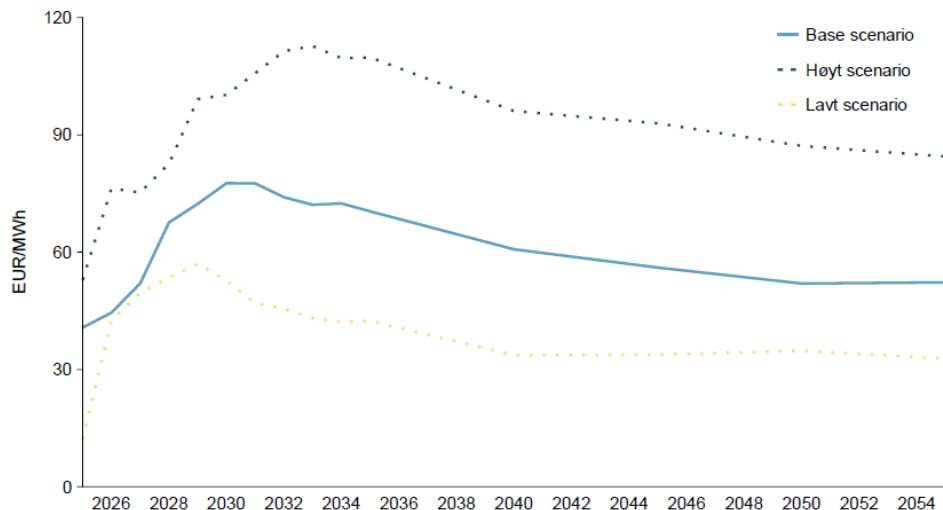
Scenario, ikke prognose

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Vi forventer at strømprisene i Møre og Romsdal vil stige på kort sikt, pga. prissmitte fra høyprisområdene i sør

Priser i NO3 (Midt-Norge) frem mot 2050 i THEMA's kraftmarkedsanalyse fra september 2024

Økende kraftforbruk, lite ny produksjon og nett påvirker kraftprisene fremover

- Kraftprisene i Møre og Romsdal (prisområdet NO3) henger tett sammen med prisene i Nord-Norge og Nord-Sverige. Vi forventer at prisene holder seg lavere enn i Sør-Norge de neste årene på grunn av flaskehalser i nettet
- Vi forventer at prisene i Møre og Romsdal øker mot sømorske nivåer fram mot 2030. Dette skyldes
 - At forbruket i Nord-Sverige og Nord-Norge øker
 - At det bygges mer nett fra nord til sør i Norge og Sverige
 - At det skal bygges ut havvind i Sør-Norge og Sør-Sverige
- Alle disse faktorene bidrar til at flaskehalsene mellom nord og sør i Norge og Sverige reduseres
- I årene etter 2030 forventer vi at det bygges mye ny kraftproduksjonskapasitet, inkludert havvind, som bidrar til at prisnivået både i Sør-Norge og Nord-Norge faller

Kilde: THEMA Nordic Power Market Outlook september 2024

Løsningene kommer på ulike tidspunkt

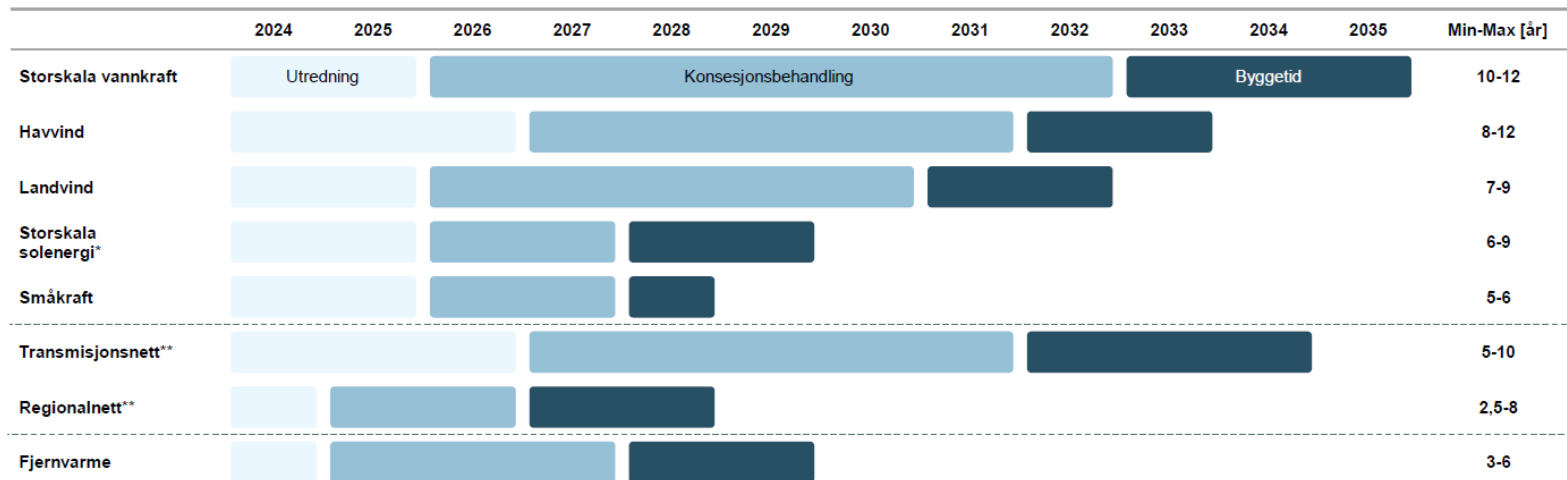
Vi trenger derfor både kortsiktige og langsiktige grep

Ingen enkeltteknologi dekker hele tidslinjen.

Med dagens «normale» konsesjons-, bygge- og utredningstid vil det ta tid å få på plass ny kraftproduksjon og nett for å dekke forventet etterspørselsvekst

Tilgang på nok kraft er avgjørende for industriutvikling, elektrifisering og klimatilak i Møre og Romsdal. Økt produksjonskapasitet er nødvendig, men utbygging tar tid – opptil 10 år for større prosjekter som vannkraft og vindkraft, der konsesjonsbehandling alene står for 5 år. Lang ledetid skyldes blant annet arealkonflikter, konsesjonsprosesser og begrenset investeringsvilje.

Den økende etterspørselen etter nettilgang skaper press på kapasiteten, og flere nettselskaper melder om fullt i dagens nett. Nytt transmisjonsnett kan ta opptil 10 år å etablere, der konsesjonsbehandling utgjør rundt 5 år. Ledetiden påvirkes av lignende utfordringer som kraftutbygging, inkludert arealkonflikter, konsesjonsbehandling og manglende insentiv for å bygge i forkant.

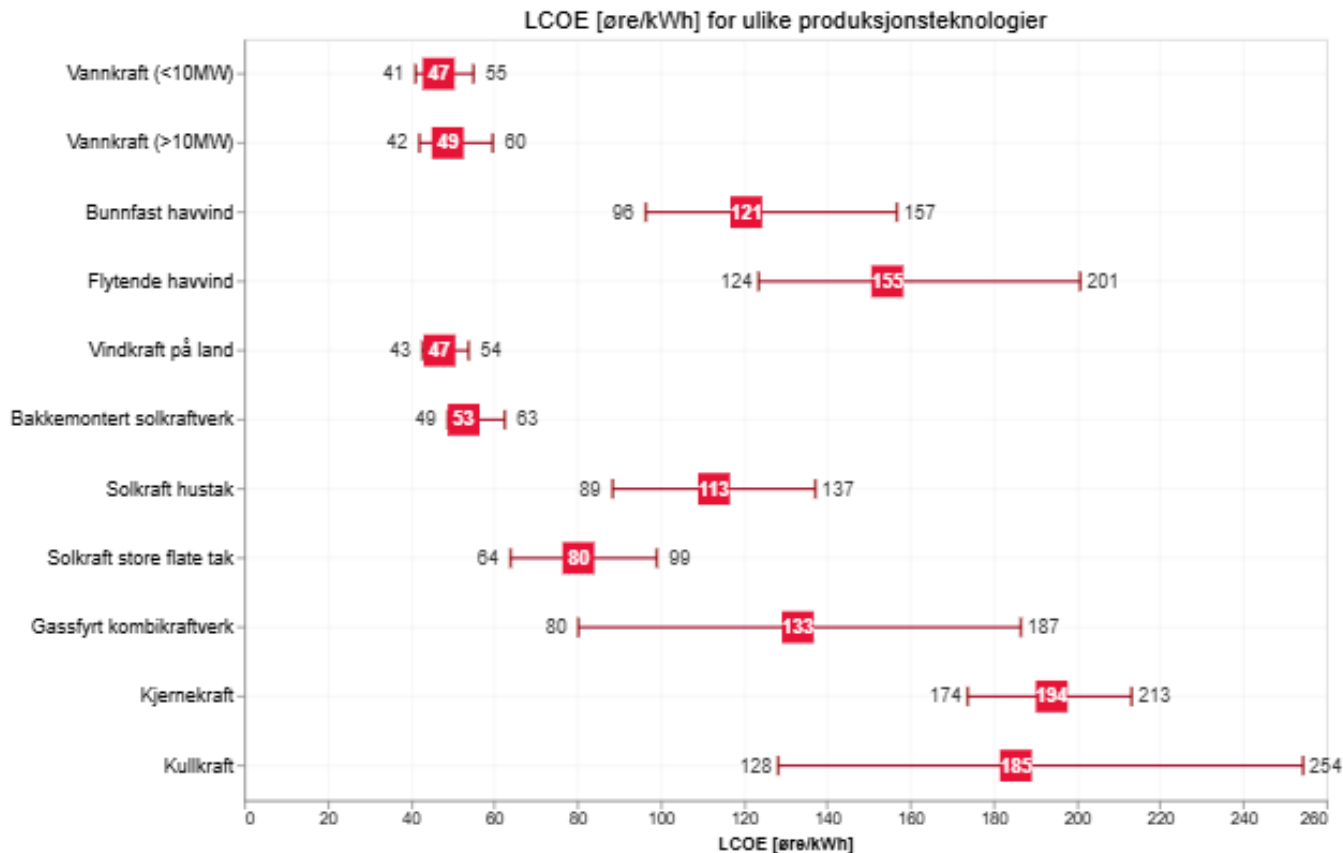

* Behandlingstiden for storskala sol er basert på anslag fra [NVE](#)

**Ny ledning

NVE – Kostnader (LCOE) for kraftproduksjon

Relevante forskrifter for energieffektivisering

Energikartleggingsforskriften

Trådde i kraft 01.10.24

Plikt til å gjennomføre energikartlegging i store
føretak (over 2,5 GWh) kvart fjerde år

- Energibruk fordelt på drift av bygningar, prosess og transport, og fordelt på energiberaarar
- Lønnsemdberegningar for energieffektiviseringstiltak
- Handlingsplan
- Moglegheiter for bruk av overskotsvarme
- Moglegheiter for produksjon av fornybar energi

Forskrift om kost-nytteanalyse...

Trådde i kraft 01.04.25

Plikt til å gjennomføre kost-nytteanalyse av
moglegheitene for å utnytte overskotsvarme

Gjeld for planlegging av nye og omfattande
oppgradering av eksisterande anlegg over 20
MW (2 MW for datasenter)

Må godkjennast av NVE før bygggestart

Hva kan vi gjøre først?

Tiltak som virker raskere, før de store produksjonsløftene er på plass

1 BRUKE MINDRE

Energieffektivisering i bygg og industri

THEMA anslår ca. 0,3 TWh mulig reduksjon i bygg innen 2030.

2 BRUKE SMARTERE

Fleksibilitet

Bedre utnyttelse av nettet

Spillvarme og samlokalisering

3 PRODUSERE LOKALT

Sol på bygg og grå areal

Småskala produksjon

Utnytte eksisterende infrastruktur

Små bidrag, mange steder, kan frigjøre kapasitet mens vi venter på større tiltak.

På lengre sikt trenger vi mer produksjon

Ikke fornybar eller kjernekraft, men en portefølje vurdert på de samme premissene

VANNKRAFT

Regulerbar og moden
teknologi
Begrenset nytt volum

LANDVIND

Stort potensial
Arealkrevende og lokal
aksept

SOL

Rask realiserbar og
modulær
Variabel og svak
vinterprofil

HAVVIND

Stort volumpotensial
Høy kostnad og lang
ledetid

KJERNEKRAFT

Stabil og arealeffektiv
Lang ledetid og
nasjonale avklaringer

Samme spørsmål til alle:

tid • kostnad • natur • systemverdi • gjennomførbarhet

Fylkeskommunens jobb er ikke å bygge kraftverk

Vår viktigste rolle er å skape et bedre regionalt beslutningsgrunnlag

KUNNSKAP

Bygge og dele et felles faktagrunnlag

SAMORDNING

Koble kommuner, nett, produsenter og næringsliv

PLANLEGGING

Se kraft, nett, natur, areal og næring i sammenheng

PÅDRIVER

Løfte regionale behov mot nasjonale myndigheter

Koordineringsrollen var den mest etterspurte funksjonen i aktørundersøkelsen.

Klima

Klima blir påverka av arealbruken og vi treng areal og kraft for å handtere klimakrisa.

Natur

Naturen, livsgrunnlaget vårt, blir påverka av arealbruken vår og vi treng areal til det grøne skiftet.

Næring

Næringslivet treng areal og kraft

Noreg treng næringslivet for å kunne leve

NÆRING

**Areal er ein
knapp ressurs!**

KLIMA

NATUR

NÆRING

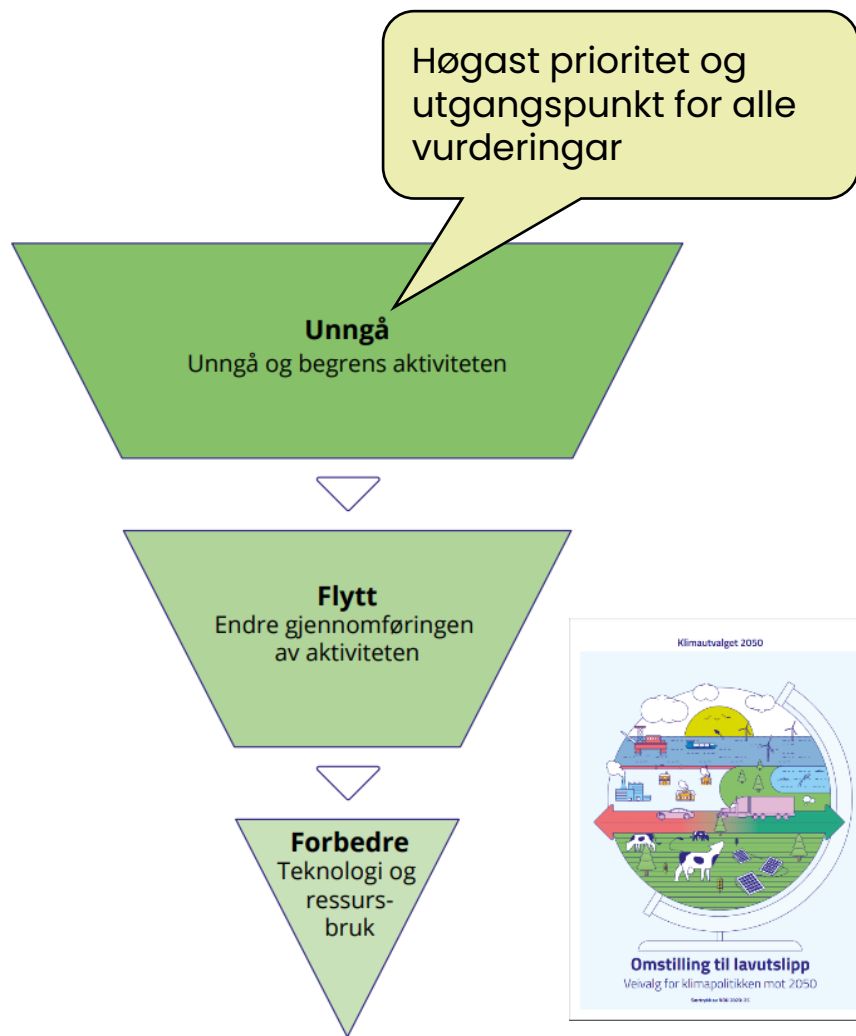

UFF-rammeverket

UFF-rammeverket (unngå, flytte og forbedre) er eit prioriteringshierarki:

- **Unngå** aktiviteten eller handlinga så langt det er mogleg. *F.eks. reise mindre med fly eller ikkje bygge ned natur.*
- Hvis det ikkje er mogleg å unngå, skal ein **flytte** aktiviteten, det vil si endre måten han blir gjennomført på. *F.eks. ta toget i staden for fly.*
- Dersom det verken er mogleg å unngå eller flytte, skal ein **forbedre**. Dette er ofte teknologiforbetring eller meir effektiv ressursbruk. *F.eks. bruke elbil i staden for fossilbil.*

For eksempel:

Unngå unødvendige utbygginger
Bruk eksisterende bygninger og infrastruktur
Unngå utbygging og bruk som forstyrrer naturlige karbonlagre til havs

Unngå

For eksempel:

Konsentrer arealbruken blant annet gjennom samlokalisering av funksjoner og tjenester
Flytt utbygging langs kysten til mindre karbonrike arealer

Flytt

For eksempel:

Bygg med skånsomme metoder og ta vare på økosystemer
Restaurer forringete arealer for å veie opp for utbygging
Bygg mindre når det først bygges

Forbedre

UFF-rammeverket i arealbruk

For eksempel:

Unngå unødvendige utbygginger
Bruk eksisterende bygninger og infrastruktur
Unngå utbygging og bruk som forstyrrer naturlige karbonlagre til havs

Unngå

For eksempel:

Konsentrer arealbruken blant annet gjennom samlokalisering av funksjoner og tjenester
Flytt utbygging langs kysten til mindre karbonrike arealer

Flytt

For eksempel:

Bygg med skånsomme metoder og ta vare på økosystemer
Restaurer forringete arealer for å veie opp for utbygging
Bygg mindre når det først bygges

Forbedre

UFF-rammeverket i arealbruk

- Utnytt grått areal
- Unngå den viktigaste naturen
- Kompenser natur som blir bygd ned ved å restaurere tilsvarende naturverdi

Er tettstaden ein konkurransefaktor?

Er det samanheng mellom næringsareala og korleis vi ønsker at kommunesenteret skal sjå ut om 20 år?

Har Averøy grå areal for kraftproduksjon?

I tilfelle – Kva slags type fornybar kraftproduksjon kan vere eigna?

Kan vi sjå natur som kapital?

Står naturen i vegen for utvikling eller er den også ein ressurs som gir kommunen attraktivitet?

Kjelde: www.ksu.no

Foto: Terje Holm

Kjelde: www.averoy.kommune.no